

Ksenija Prunkova: Idrijska.

PRED sto in sto leti некоč je prisopihal čez gore v Škofjo Loko idrijski kmetič. Stopil je k zlatarju in postavil predenj golido. V golidi voda, a na dnu vode so se kotalile tri srebrne kroglice. Poln pričakovanja je oča pogledal zlatarja in pobaral:

»Kaj je to?«

Zlatar je pogledal in dejal: »To je živo srebro. Odkod ga imate, oče?«

A kmetič je stisnil golido pod pazduho in zamomljal: »Hvala lepa, pa brez zamere!« — In hitro jo je popihal skozi vrata. V glavi se mu je posvetilo: »To živo srebro je najbrž dragocenejše kakor smola, ki se cedi iz naših smrekovih debel. Če nič ne izdam, bom še bogat!« In na ta račun je krenil v gostilno.

Pa mu ni dala žilica miru, da bi se ne pobahal pred loškimi meščani s čudovitimi kroglicami. Hodil je bahavo s svojo golido od mize do mize, kazal tukaj, kazal tam, prisedel tukaj, prisedel tam in pil sladko vince.

Medtem je bil zlatar raztrobil že po vsej Škofji Loki o kmetiču, golidi in živossrebrnih kroglicah. Pa je prišlo to na uho zvitemu lancknehtu Kocjanu in ta je sklenil: »Ugnal ga bom, kmeta! Povedati mi mora, kje je iztaknil živo srebro.«

Oblekel je lanckneht zeleno suknjo, poveznil na glavo zelen klobuk z rdečim peresom, po obrazu pa se je namazal s sajami. Tedaj je bil prav tak, kakor so si некоč ljudje mislili peklenščka.

Na večer je lanckneht Kocjan stopil na cesto, ki vodi iz Škofje Loke v hribe. S kozjim parkeljcem, ki si ga je bil izposodil pri strojarju, je vtisnil v cestni prah sledove, čudočudne sledove. V hosti pa se je skrtil v grmovje.

Kó je že vzhajala polna luna izza gorá, se je prizibal po cesti kmetič. Dobro volje je bil in se je pogovarjal s svojo golido, božal jo in se ji prijazno smehljal. Pa je res opazil čudne stopinje v cestnem prahu. Prav kot stopinje peklenščkove... Hitro je postavil golido na tla in se prekrizal. A v tem trenutku stopi predenj iz goščave »sam satan«: v zeleni suknji, zelenem klobuku, vrh klobuka zakrivljeno rdeče pero, a v obraz ves črn. Kdo bi še dvomil, da je to sam peklenšček? Ali ne zagrmi nad ubogimi kmetičem:

»Ti si mi torej ukradel srebrne, čudežne dragulje iz moje krone? Takoj jih ponesi tjakaj, kjer si jih dobil! Gorje ti, če takoj ne ubogaš! Raztrgam te na tisoč koscev. Jaz sem kralj pekla.« — In »sam satan« je besno zaskripal z zobmi.

Lahko si mislite, kako je kmetič pograbil golido in jo ubral čez drn in strn in prisopihal do onega studenca, kjer je bil zajel živossrebrne kroglice. In prav do tja mu je bil za petami tudi prebrisani lanckneht. Ob studencu je postavil kmetič golido na tla in zajecjlal: »Tukajle sem jih zajel!« Pokrizal se drugič in odpetal, kar so ga noge nesle, domov.

Za njim grd krohot.

Lanckneht Kocjan je stopil naslednji dan do bogate gospode in jim prodal skrivnost za tri mošnje cekinov.

Tedaj so pričeli v Idriji kopati živo srebro.

